UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ser[m]ones de septe[m] viciis criminalib[us] eoru[m]q[ue] remediis magistri Pauli Wan theosophi et co[n]cionatoris Patauiensis eximii

Wann, Paul

[Augsburg], 1517

VD16 W 1186

De [con]ditio[n]ib[us] q[...]s d[...]nt ob[ser]uare mercatores Sermo. CXXXIIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30065

Visual Library

natura nanqʒ vſure eſt: ꝙ fiat in mutuo volū-
tario cū ſpe lucri. Ꝉ autē mutuū eſt coactū ſine
ſpe lucri ſaltem ꝑncipalitˀ: ꝛ qđ nō eſt licitū i le
ge neceſſitas licitū facit. vt ex̄ de reg. iur̄. verū-
tn̄ recta rō neceſſario ꝯiungitˀ coactiōi: qꝛ ſi co-
gi placeret illicitū fieret / eo ꝙ coactio i volun-
tariū tranſiret. Silr̄ voluntariū ẜm qđ excuſari
pōt ab vſura. Vbi gr̄a. Si rem meā ꝑ potentiā
vel iuſticiā occupaſti: vl̄ mihi vim facis i reb̄
meis: vl̄ nō reſtituis mihi rem mutuo ꝑſtitam
locatā vel cōmodatā: aut etiā non ſoluis mihi
opas: ipēſas aut alia q̄cūqʒ debita: vel nō vis
deſiſtere ab iniuria mea niſi tibi mutuē centū:
q̄ facto deſiſtis iniuriari ꝛ oīa ꝓmittꝭ reſtitue-
re: Ꝉ nō eſt vſura ex pte mea cū nihil lucrer: ſed
redimo vexationē iniuſtā: mea recupo / ꝛ me ꝺ
fendo: qđ licʒ. ar. ex̄ de ſim. c. dilectꝰ. nec vſurā
cōmitto ſi ꝓpter mutuū mihi ſoluatˀ iuſtū debi
tū: vl̄ nō exigatˀ iniuſtū debitū: ꝺ his latiꝰ ſup̄
K de mutuo coacto ſer. cxxix. A B. ꝑ totū. ¶ Sʒ
adhuc dī. q̄o: qđ tūc eſt dicendū de dubio vl̄ pi
culo qđ interuenire pōt in ꝯtractu mutui veri vl̄
iterptati: Rn̄detˀ ꝙ rōne dubij vel piculi talis
pōt q̄s aliq̄n aliq̄d vltra ſortē recipe: licʒ freq̄n
Regule ter vſura palliata ſe latēter imiſcet. Pro cuiꝰ
intellectu regule gnāles dari pn̄t. Prima ꝙ in
mutuis verꝭ vl̄ interptatꝭ ſpe lucri ꝑncipalitˀ
factꝭ: dubiū ſeu piculū a fenore n̄ excuſat. Cu-
ius rō ē: qꝛ ſi ꝑncipalr̄ fiunt ſpe lucri tūc vſure
viciū eſt annexū. Et iō dubiū ꝛ piculū ꝺ ſui nā
nō tollit vicioſitatē a tali mutuo. Scđa reglˀa:
qꝛ dubiū ꝛ piculū nō tollit vſure viciū: niſi do-
miniū ꝛ vſus rei piclitātꝭ cū q̄ lucratˀ ad lucrā-
tē ptineat: qꝛ ex re ſua nō aliena q̄s lucrari dʒ.
Cuiꝰ rō ē: qꝛ cū in actu lucrādi piculū merciū
vl̄ pecunie nullo reſpectu actꝰ mercādi ſpectat
ad ipm tradentē: ſed ſolū ad eū cui res tradite
ſūt: tūc eo ipo reꝝ vſus ꝛ dominiū q̄ ad actū il
lum mercādi ſpectat ad eū ſolū cuiꝰ piclo cur-
rūt: res ei pditˀ dn̄o ſuo. Tertia reglˀa ꝙ dubiū
vel piculū a fenore nō excuſat: vbi i ꝯtctu cauſa
tpis non ꝓpꝛij plus aliq̄d ſperatˀ. Cuiꝰ rō eſt: qꝛ
ibi ſemꝑ p̄ſumitˀ eſſe mutuū veꝝ vel interptati-
uū: cū fit ſpe lucri ꝓpter incurrēs tp̄s de quo
dictū eſt ſup̄. In ꝯtractu igitˀ mutui veri vl̄ in
terptati: q̄druplex dubiū ſiue piculū interueni-
re poteſt. ꝑmo in capitali ꝛ nō lucro. ſcđo in lu
cro ꝛ nō capitali. tertio nec in capitali nec in lu
L cro. q̄rto ꝛ in capitali ꝛ i lucro: de q̄b̄ ſup̄ latiꝰ
ſer. cxviij. A B. ꝑ totū. ¶ Vltimo dubitatˀ de
mutuo in locatiōe aīaliū. De Ꝉ dicit Alex. de
ale. ꝙ duob̄ modis ibi interuenire pōt fraus
vſuraria. Pꝛio q̄n lucrū qđ ex tali cōmiſſiōe ꝑ
uenit ortū habʒ ex mutuo: vt ſi diues pauperi
mutuat. c. florꝭ. ad emēdū iumēta nutriēda ad
lucrum veriuſqʒ: tale lucrum eſt vicioſum: q̄a
ortum habʒ ex mutuo: hic ſiue totum: ſiue par
tem mutuo tradit: nūqʒ ex mutuo lucrum ſu-
mere poteſt. Scđo q̄n excluditˀ piculū ꝑncipalˀ
cōmiſſi a cōmittēte: ſiue q̄n ꝯmittēs ſibi taxat
lucꝝ i tāta q̄ntitate: ꝙ n̄ rcōpēſatˀ labori ſolꝝ
licitudo nutriētꝭ ſʒ rectā eſtimatiōeʒ. De Ꝉ mo
naldꝰ i ſūma ponit regulā gn̄alē dicēs. Hoc ge
neralitˀ veꝝ ē: ꝙ vbi ꝓbabilitˀ dubitatˀ veꝝ cōdi
tio vniꝰ ſit deterior vl̄ alteriꝰ ex forma ꝯditiōis
vl̄ pacti adhibiti in ꝯtrahenda ſocietate n̄ ē permi
vbi aūt ad arbitriū boni ꝛ expti viri gnatˀ alte
riꝰ ꝯditio pem̄ ē ex pte gnātis ſi ſcienṫ Ꝉ faciat
ꝛ tenetˀ ad reſtōnē. Nō pt tn̄ dari gn̄alis doctri
na ſup hꝭ traditiōib̄ aīaliū. ꝓpṫ varietatē tra-
ditionū ꝛ varios dolos q̄ ſb̄ talib̄ ꝯditōib̄ a q̄
buſdā excogitantˀ enormitˀ: q̄uis n̄ vltra medi
etatē iuſti pcij. i q̄ cāu n̄ ſolū eccl̄ia ſʒ ēt ꝑuatus
q̄ſqʒ tenetˀ ad reſtōnē. Et ſi n̄ iure fori ſaltē iure
poli. Et maxie. q̄n ſimplicē circūuenit. vt ex̄ de
emp. ꝛ vē. c. cū dilecti. ꝺ his locatōib̄ aīaliū la-
tiꝰ dixi ſup i materia ꝺ ſoccidis ẜ. cxxi. ꝑ totū. Ex
his oīb̄ pʒ q̄ta occurrat malicia i ꝯtctib̄. mu-
tuādo. locādo. emēdo. vēdēdo ꝛc̄. ꝛ tātū ꝺ vſurꝭ
ꝛ ꝯtctib̄ iniuſtˀ. Rogemꝰ q̄ deū vt in his ſua
gr̄a nos reſpiciat ne illū offendamꝰ: vt iuſte vi
uētes ꝓmia eterna capiamꝰ Amē

¶ De ꝯditiōib̄ q̄s dn̄t obſuare mercatores
Sermo. CXXXIIII.

Difficile exuitur
negocians a negligētia ſua Ecci. xxvi.
¶ In p̄cedētib̄ ſer. audiſtꝭ ꝺ mltiplici malicia vſurarū ꝛ de varijs ꝯtctib̄ iniq̄s emē
tiū ꝛ vēdentiū. Vn̄ merito q̄s iſiſtēs ꝯtctib̄ hu
manis terreri dēret. Sʒ vt ſciāt mercatores q̄lr
ter ſe hr̄e debeāt ad obtinēdū vitā etnā: cogita
ui nē ex ſcptꝭ doctoꝝ pōetˀ ſiue dicetˀ aliq̄s ꝯditō
neſ ſiue p̄cepta q̄ mercatoreſ i ſe hr̄e dn̄t ſi ſalua
ri ꝺſiderāt. qꝛ iux̄ thema valde difficile ē mer-
catori vt excuſetˀ ſp a negligētia ꝛc̄. Pro gratia
Aue ma. ¶ Difficile exuitˀ ne. ꝛc̄. vbi ſ. ¶ Qr
ſaluator nr̄ eiecit de tēplo vendētes et emētes
Lu. xix. Et iux̄ thema mercator difficultˀ excu-
ſari pt: q̄n aliq̄ negligētia ſiue omiſſione notetˀ.
Jō i pn̄ti ſer. videnda ſ̄t ea q̄ reqrūtˀ ad Ꝉ vt
mercator nō obuiet legi diuie q̄n potiꝰ ſe ꝯfor-
met volūtati diuie. Pro q̄ ſ ē notādū ꝙ merca-
tori decē p̄cepta ſiue ꝯditōes ſ̄t ad Ꝉ n̄caria.

Timor dī i oīb̄ agendis
Fidelitas i ſacro mr̄imonij
Veritas in vbis
Equitas in factis
Emēdi vl̄ vendēdi libtas
vicʒ Tpis nō ſui inuēdibilitas (cantie
Ad pxiʒ charitas ꝑxi q̄ ſ̄t eiuſdē mer
In ſoluēdo ꝓmiſſa legalitas
In agnoſcēdo ꝛ p̄cauēdo ꝯctꝰ vſurari
os ſtudioſitas (deſtas
Chꝛiane religionis obſeruantia ꝛ mo

¶ Pꝛio potiſſime necariꝰ ē mercatori dī tior i
oīb̄ agēdis. Pro q̄ tiore nutriēdo et ꝯſuando
tria ſ̄t nc̄aria. Pꝛio vt miſſas ꝛ alia diuia offi-
cia freq̄ntatˀ n̄ ꝺſinat ꝑxi i dn̄icꝭ dieb̄ ꝛ feſtꝭ ꝑn
cipalib̄ ſūoꝑe cauēdo ne mercātiaꝝ negocijs i B

plicetꝰ illꝰ dictꝭ: niſi q̄ꝫtū ꝑmiſſū ſpūꝰ. de q̄ dixi i
ſer. d decē p̄ceptꝭ d ſctificatiōe ſabbati. Et s. ſ.
cvj. I K L M. Heu q̄t mercatores int fidles
ꝛ ifideles lōgā morā trahētes: ac tp̄alibꝫ dūra/
rat lucrꝭ ibiātes cāꝫ aīalia irrōnalia viuūt ſi/
ne aliq̄ ſig̃ chrīāitatꝭ: d q̄bꝫ bñ ſcp̄tū ē ꝓuer. xxx.
Sāguiſuge due ſūt filie dicētes affer affer. tāles
ei ſāguiſuge merito ꝯparāt qꝛ ſine miſatōe ple
roſqꝫ euiſcerāt iiuſticijs: deceptiōibꝫ: mēdacijs
ꝛ ſiſibꝫ illoꝝ ſanguinē ꝛ ſudorē ſugēdo. Quoꝝ
auaricia
luxuria
due ſūt filie. ſ. cupiditas ꝛ voluptas: totū ei coꝝ
ſtudiū circa hec duo v̄ſatꝰ. Una ꝯgregat ipie et
alia dilapidat ſupflue i comeſatiōibꝫ ꝛ ebrieta
tibꝫ/ i luxurijs ꝛ ipudicicijs ſiē q̄tidiana docet
expiētia. ¶ Scdo vt reuereatꝰ loca ſacra nec p̄
ſumat q̄quo mō mercātias exercere vl ſeclaria
q̄cūqꝫ tractare i locꝭ ſacrꝭ ꝛ do dicatꝭ: qꝛ dñs vt
ceterꝭ tiorē icuteret ꝯ tāles ardētiſſimū zelū oſtē
dit mat. xxj. ꝛ Lu. xix. eijciēdo d tēplo vēdētes ꝛ
emētes: di. eis quō d domo di fecerit ſpelūcā la
tronū vtꝫ ibid. Et lꝫ mlti coꝝ i ecclia vl i locꝭ ſa
cratꝭ ñ emūt neqꝫ vēdūt: vacāt tñ ibid freq̄nt
ꝑniciosis ꝯfabulatiōibꝫ ꝛ ꝯuerſatiōibꝫ: q̄ verū
chrīanū i tālibꝫ locꝭ mltū ddecet ꝛ dhoneſtāt. Jō
mr ecclia mariaꝫ diuinā offenſā i tālibꝫ ꝯſiderās
d imuni. ec. c. decet domū. li. vj. ñ ſolū ꝓhibet i
hꝫ locꝭ fieri negociatōes ac nundinaꝝ ſiue fori
cuiuſcūqꝫ tumltꝰ/ ſꝫ et q̄lis ibid eē dēat chrīāi
ꝯuerſatō plenarie ꝓſeq̄t i fine ꝯcludēs. Ne vbi
ē pccōꝝ venia poſtulāda ibi peccādi detꝰ occaſio
¶ Tertō vt lucꝝ mercātie q̄rat intētiōe recta.
Nā ſꝫ Alex. d ales. ēt laico mercari ñ lꝫ niſi ꝓꝑ
duo. ¶ Pīo ꝓꝑ necītatē. vt ꝑ h ſibi ꝛ ſue fami
laico nō
licꝫ mer/
cari niſi
ꝓꝑ duo
lie ꝓuidere valeat: rōnabilr ſꝫ ꝯditōeꝫ ꝑſōe ſue
ꝛ ſtatꝰ ſui. Unicuiqꝫ ei laico licitū ē lucrari tp̄a
lia iuſte vſqꝫ ad cōdecētiā ſtatꝰ ꝛ ꝑſone: ꝛ ñ vl/
tra niſi cā pietatꝭ: qꝛ q̄cūqꝫ ſupeſſe pñt tenetꝰ in
elꝯnas diſtribuere. Sꝫ heu iā mille ēt copiā bñ
ees tp̄aliū vix vnꝰ iuenitꝰ laicꝰ q̄ ſe dicat hēre ſup
flua q̄n potꝰ oēs credūt licite ſe poſſidere q̄cū/
qꝫ tp̄alia dūmō ñ ſint male q̄ſita: ñ attēdentes
p̄ceptū dñi oibꝫ tā laicꝭ q̄ꝫ clericꝭ dēꝫ Lu. j. Qd
ſupeſt date elꝯnā. ¶ Scdo vo ꝓꝑ pietatē vt. ſ.
iuſte lucretꝰ qd pauꝑibꝫ diſtribuat vl i alias pi/
as cauſas ordiet. Aut ſi ſꝫ s. Tho. ij. ij. q. lxxvij
ar. iiij. intēdit negociatiōi ꝓꝑ publicā vtilitatē
ne. ſ. res ad vitā necārie dſint p̄rie. Et lucꝝ pe/
tit ñ q̄ſi ꝑ fine ſꝫ q̄ſi ſtipēdiū ſui laborꝭ cōdiuidē
dū pauꝑibꝫ. h ei ſilr dici pt pietas. Si tñ in eo
cāu p̄ncipalr finē i lucro pōeret ſꝫ s. Tho. illicitū
ē. Ex his pꝫ q̄ mercari ꝓꝑ ſubas cumlandas
ꝛ iprobā cupiditatē vl ꝓꝑ aliū finē ex charita/
tē dānabile ē: qꝛ tē q̄s nititꝰ eaꝯgregare q̄ dñs p̄
cepit pauꝑibꝫ erogare vtꝫ. xlvij. di. c. Sicē hi. et
ea. oēs. dꝫ āt mercator fidelꝭ diligētꝰ attēdere: vt
ſꝑ familiarē ſocietatē alioꝝ idiſcipliatoꝝ ꝑ poſ
ſe caueat: qꝛ tāles mltos ad letale diſpēdiū ꝓꝑe
B
ſalutꝭ ꝑtrahūt. ¶ Scdo req̄ritꝰ fidelitas i ſacro
mrimonij. Nā vt dꝫ. xxvij. q. ij. c. j. §. Illd mri/
moniū ē viri ꝛ mlierꝭ legitima. i. digna ꝯiūctio
indiuiduā vitē ꝯſuetudinē retinēs: qꝛ ſꝫ Hoſt.

hac intētiōe ciūgi dñt i mrimōio: vt ſilꝰ remaneāt
ꝑpetuo. Et id vir ñ pt votū ꝑegriatiōis lōge vo
uere ꝛ exeq̄ ſine licētia vxorꝭ/ excepto voto hie/
roſolymitano: qd ꝯceſſū ē fauore tre ſcē ꝛ fidei
chrīane. ex d vo. ꝛ voti redē. c. ex mlta. Si tñ vir
ſenſerit fragilitatē vxorꝭ ꝛ piclm abſētie ſue tē
ei ꝯſulēdū eēt q̄ ab ipletiōe voti i ꝓꝑa ꝑſōa ꝑtē
cū diſpēſatiōe papali abſtieret: vl vxorē ſecū du
ceret: qꝛ maledictū lucꝝ qd tāli dāno vxorꝭ ꝯpen
ſatꝰ. Et ſꝫ s. Tho. i q̄dl. i tāli caſu ñ ē ꝯſulēdū vi
ro q̄ crucē accipiat ꝛ vxorē dimittat: qꝛ nēaria
ñ dñt p̄termitti ꝓꝑ ea q̄ ſūt ꝓꝑe voluntatꝭ. Uiro
nāqꝫ nēario iminet curā vxorꝭ gerere: ſꝫ q̄d mi
rū cū ñ ſufficē viꝝ domi māere ſi voluerit ꝯtine
re. Uñ. xxvij. q. ij. c. Si tu abſtines ſine vxorꝭ
voluntate tribuis ei fornicādi licētiā. ſ. occaſionē:
ꝛ pcm̄ illiꝰ tue iputabitꝰ abſtinētie. Quāto igitꝰ
minꝰ vir ſe potitꝰ lōgare ab vxore ſine ꝯſēſu illiꝰ
vl cū piclo vtriuſqꝫ ꝓꝑ modicū lucꝝ tp̄ale: qꝛ ex
h ſequūtꝰ ifinita mala vt q̄tidiana docꝫ expiētia
T eu q̄t mercatores i lōginq̄s ſine vxoribꝫ mo
rā trahētes diuerſꝭ carnalitatibꝫ ꝛ ſpurcicijs ſe
ſe coinq̄nāt: ꝛ ꝓꝑijs vxoribꝫ violādi ſacrm mri
monij cās mltiplices p̄ſtāt: mercātiaꝝ lucꝝ cū
meretricibꝫ execrabilitꝰ ꝯſumētes. Quaꝓꝑ fre
q̄nt a dño diuerſꝭ i fortunijs flagellātꝰ: i poſteꝝ
recepturi g̃uiꝰ iudiciū: lꝫ itelligere nolunt.
¶ Tertō req̄ritꝰ i v̄bis v̄itas: vt. ſ. nllo vtatꝰ mē/
dacio p̄ſerti ꝑnicioſo nec iuramēto: maxie ꝑiu/
rio. Pro q̄ ſciē. q̄ i mercātijs oē mēdaciū ꝑni
cioſū vl aſſiduū ē mortāe pcm̄. Nā ſꝫ Tho. et
Rich. Si mētiētꝭ itētio fertꝰ ad ꝓxi dceptōeꝫ vl
nocumētū: ñ ſolū q̄ꝫtū ad corpꝰ ꝛ famā ſꝫ et q̄ꝫ/
tū ad etnā ſubam: lꝫ ñ ꝑducatꝰ ad effectū eſt tñ
mortāe pcm̄: qꝛ ex ſola intētiōe peti mortal q̄s
mortalr peccat. Et ſi ꝑducē ad effēꝫ tenetꝰ ad re
ſtōnē. Si vo ñ itēdit ꝓxim dcipe ſꝫ ſe indēnē ꝑ
us re: tūc ñ ē mēdaciū ꝑnicioſū nc mortāe pcm̄
niſi fuerit aſſiduū: tē ei ſm Hoſti. eēt mortale
pcm̄ ſicē ebetas aſſidua ſicꝑꝫ. xxv. di. §. alias. et
Eccī. xx. potior ē fur q̄ꝫ aſſiduitas viri mēdacꝭ ꝑ
ditōeꝫ āt ābo hereditabūt. Et h mēdaciū icur/
rūt oēs q̄ ad dcipiēdū ꝓxiꝫ ꝯ mētē loquūtꝰ: q̄ iu
de ꝓditori merito ꝯparātꝰ. vēdētes v̄itatē ꝑ pecu
nia. vtꝫ. xj. q. iij. abijt. vbi dꝫ. q̄ v̄itatē ꝑ pecunia
negāt deū pecūia vēdūt. Utinā h attēderēt iſti
totes: peneſtici ꝛ peneſtice: ꝛ cetri vēdētes ꝛ emē
tes: q̄ ex ꝯſuetudie deꝑuata ita aſſiduāt mēda
cia emēdo ꝛ vēdēdo q̄ vix aliq̄d vēdere pñt ſi/
ue emere ſine mēdacijs. In q̄ꝫtō āt piclo tales
ſint pꝫ ex dictꝭ. d h extm̄ s. ſ. cv. H. Mltū tñ de
teſtabiliores ſūt q̄ mēdaciū ꝑiurijs affirmāt. De
q̄bꝫ ait Caſſ. Negociatores illi deteſtabiles eſti
mātꝰ q̄ iuſticiā di mīa regētes ꝓꝑ imoderatū pe
cūie ābitū polluūtꝰ: merces ſuas plꝰ ꝑiurijs one
rātes q̄ꝫ p̄cijs. Sꝫ q̄dā mēdacia declinare volen
tes ſophiſticꝭ v̄bis vti ꝯſueſcūt: tā aſtute v̄ba
ꝯponentes q̄ ad plēs et ꝯtrarios ſenſꝰ applica
ri pñt vt ſic decipiāt ꝛ mēdacij crimen euadāt
Sed his dicitꝰ Eccī. xxxvij. qui ſophiſtice loq̄tꝰ
ſcꝫ ad decipiēdū odibilis eſt ſcꝫ deo et hoībꝫ

Vir curē
vxorꝭ ge
rere dꝫ

L
Mēdaci
um

Nota

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

veꝝ tū ſic n̄ rfert: veꝝ q̄s aliū inficiat fuſte vl̓
gladio: ſic nō refert vtrū decipiat v̄bis mēda/
cib⁹ aut ſophiſtic̄: vl̓ veꝝ decipiat mēdacijs aſ
ſertorijs an ꝓmiſſorijs. Vn̄ dr̄ Tho. i q̄dlib. ꝙ
cū eadē ſit i vtroq̄ fallēdi intētio hic nō refert:
veꝝ q̄s v̄bo/ſcripto/nutu vl̓ q̄cūq̄ facto deci/
piat. ¶ Quarto req̄rit̄ i fact̄ eq̄tas: vt ſcʒ p̄tiʒ
D Fraus in re vendenda — nō decipiat. Pri̊o in ſuba rei emēde vl̓ vēdēde:
ne. ſ. vēdat aurichalcū ꝓ auro/ſtānū ꝓ argēto/
pānū lo fortē. ꝓ veroñ. aut quācūq̄ rē ꝓ alia re.
ꝑ h̄ ſimplices dcepꝛōe circūueniēdo: nc̄ ecōūſo
a ſimplici vēditore emēdo auꝝ ꝓ aurichalco/
denariū bonū ignoti valoꝛ̄ aut groſſū ꝓ min⁹
bono aut nō iuſto p̄cio. ita ꝙ notabil̓r excedat
q̄ntitatē iuſti p̄cij: q2 tūc obligaret̄ ad reſtōem
ꝛ peccaret mortal̓r. ¶ Scd̄o i q̄ntitate: q2 p̄ci/
pit dn̄s Deut̄. xxv. Nō hēbis i ſacco tuo diūſa
pondera mai⁹ ꝛ min⁹: nec erit i domo tua mo/
di⁹ maioꝛ ꝛ mioꝛ: pond⁹ hēbis iuſtū ꝛ veꝝ ꝛc̄.
Et h̄ intelligēdū eſt de oīb⁹ reb⁹ q̄ vēdunt̄ i nu
mero/regl̓a/pondere vl̓ mēſura. Cōtra h̄ mā/
datū faciūt etiā oēs merces ſuas humectātes
ꝛ ēt denarios ꝛ floꝛ̄: aut groſſos i pōdere alle/
uiātes. ¶ Tertio i q̄litate: ne ſcʒ vendāt rē coꝛ
ruptā ꝓ ſana: vl̓ equū claudū aut īfirmū ꝓ ve
loci ꝛ forti: ac ſil̓r. q̄ in oīb⁹ fere mercib⁹ ſolent
ꝯtingere: cū vēdūt infectatū ꝓ bn̄ valenti. Nā
ex h̄ maxim ꝑiculū iminet apothecarijs ꝛ ſili/
bus mercatorib⁹ aut ill̓ q̄ t̄les res apothecarijſ
vēdūt. Sil̓r cauere dn̄t ne faciāt admixturas
ꝑegrinas ꝑnicioſas: q̄ v̄tutē ꝛ valorē rei nota/
bilit̄ minuūt: ꝛ ſic emētes dcipi ūt. Sʒ ve ma/
licie tp̄is hui⁹ i q̄ fere i oī ſpecie vēdibili mixtu
ras viliores admittūt: put dn̄s ip̄ꝛopat Eſa. j.
dicēs. Argentū tuū verſū eſt i ſcoriā ſcʒ ꝑ cōmi
xtionē ſtanni vel plūbi: vinū tuū mixtū ē aq̄.
Et ſeq̄t̄ dira cōminatio. Quidā etiā q̄d pei⁹ eſt
Nota — ſūt q̄ vēdēdo oſtēdūt res ſanas ꝛ tribuūt coꝛ/
ruptas: oſtēdūt res bonas ꝛ tribuūt malas vl̓
ſaltē min⁹ bonas: oñdūt maioꝛes ꝛ tribuūt mi
noꝛes: ꝯ illos clamat Oſee. xj. dn̄s dicēs i ꝑſōa
decepti. Circūuenit me effrai i negociatōe ſua
ꝛ i dolo dom⁹ iſrl̓. Effraim creſcēs iterp̄tat̄: ꝛ ſi
gnificat mercatores q̄ ꝑ malicioſas circūuenti
E — ones diuitijs creſcūt. ¶ Quīto req̄rit̄ emēdi vl̓
vēdēdi libertas. ita ꝙ mercatores caueāt d ꝑni/
cioſis ꝯuētiōib⁹ int̄ ſe: ſic ꝯtingere ſolet ꝙ ꝯue
niūt parit̄ i h̄: ꝙ tm̄ duo vl̓ tres emāt vl̓ vēdāt
mercātiā aliquā: vt ſic min⁹ iuſto emāt vl̓ ma/
gis iuſto vēdāt: vt ſic mag̓ lucrari poſſint. Et
illi ſt̄ deteſtabiles p̄dones totā cōitatē ſpoliātes
q̄ dicūt̄ i lege monopoli q̄ cunct̄ bōis ſpoliati
mitti deberēt in exiliū: vt. C. d monopol̓. l. vna.
Sil̓r ſūt q̄dā p̄occupatores reꝝ venaliū: q̄ ni/
tunt̄ min⁹ iuſto emere ꝛ mai⁹ iuſto vēdere: dte
ſtabiles vtriq̄ reipublice q̄ dicūt̄ i vulgar für/
keuffel. nō ꝓpter ꝓpꝛiā neceſſitatē: ſed ꝓpter im
ꝓbā cupiditatē talia frequētātes: ac tāq̄ au/
cupes in foꝛo ꝛ in vicis ꝛ ante poꝛtas ciuitatū
inſidiantes: qui grauiter peccāt: q2 q̄dlibet ve/
nale vel vſuale ꝓpter ꝓpꝛium cōmodū ꝛ lucruʒ

faciūt cari⁹ emēti ꝛ vili⁹ vēdēti q̄ʒ iuſtū ſit ſcd̄ʒ
rectā cōeʒ eſtimatōeʒ. Mlt̄i ēt pecūioſi q̄runt
euiſcerare paupes ꝛ i nec̄itatib⁹ conſtitutos. ꝓ
pter q̄s ſua vendere cogunt̄: domos poſſeſſio/
nes et alia mobilia vel immobilia. ex q̄b⁹ hmōi
ſumunt occaſionem aliū circūueniendo i emē
do citra iuſtū p̄cium. ꝓ q̄ regl̓a gn̄alis dari pōt — Regula generalis
ꝙ ſi vēditō vl̓ ēt ēptio ꝓcedit ex ꝓbabili igran/
tia: vl̓ ex mēt̄ leuitate maīfeſta vl̓ p̄ſūpta: ſic
ꝯtigere ſolʒ i ebꝛioſ̄ iſipiētib⁹: iuuenib⁹ ꝓdigis
aut ſilib⁹. vl̓ ēt ex q̄cūq̄ egeſtate aut alia nc̄ita
te cōpellēte. Et ex h̄ talit̄ emēs aut vendēs iiu/
ſte deꝓmit̄ i min⁹ vēdēdo vl̓ mag̓ emēdo: tūc
tal̓ ꝯtc⁹ n̄ ꝓcedit ex mera g̃ra ꝛ libera volūtate:
ꝛ ſic militat n̄ ſolū ꝯ iuſticiā: ſʒ ēt ꝯ charitatē: ꝛ
ꝯ nālē hoīs pietatē: q2 d alioꝝ nc̄itatib⁹ q̄b⁹ ex
f̄r̄na charitate ſb̄ueniēdū eēt capiat ſibi cōmo
dū ꝛ lucꝝ. cū tn̄ i t̄lib⁹ maioꝛ pietas exhibēda
eēt. Q̄ ſi obijcit̄: ꝯtc⁹ emēdi ꝛ vēdēdi mere vo/
lūtari⁹ ē: nec d iure q̄s cogit̄ rē ſuā vēdere: nc̄ rē
alienā emere. Et ſic taxatō p̄cij reꝝ venaliū me
re volūtaria ē: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ſortit̄ ius ꝛ foꝛū mere vo
lūtariū: Ad h̄ dōʒ: ꝙ lʒ d iure q̄s n̄ cogit̄ rē ſuā
vēdere vl̓ rē alt̄i⁹ emere: tn̄ i actu ꝛ ꝯtu vēdēdi
vl̓ emēdi tenet̄ formā ꝛ regulā iur̄ iuſticie ꝛ eq̄
tat̄ dbite ſuare. Nā i actu vēdēdi n̄ lʒ ei rei ſue
iiuſtū p̄ciū pōere ꝛ accipe: q2 tc̄ ipōit n̄ vt ſim/
pl̓r ſue: ſʒ vt i alteꝝ cōmutāde. Et ꝓpoꝛtiōabil̓r
dōʒ ē de ēptiōe: alioq̄n tenet̄ ad reſtōnē. de his
oīb⁹ lati⁹ ſ. dixi f. cvij. ꝑ totū. ¶ Sexto req̄rit̄ — F
tp̄is n̄ ſui inuēdibilitas: ne. ſ. tp̄s n̄ ſuū vēdat:
ꝓpt̄ dilatiōeʒ ſolutōis p̄ciū i mercib⁹ augmētā
do. Hoc ei oīno ꝓhibet̄ ex̄ d vſu. c. ꝯſuluit. eo ꝙ
ē maīfeſta vſura: q2 fiūt ibidē duo ꝯtc⁹. Primo
vēditiōis: ꝛ rōne h⁹ n̄ cadit ibidē vſura. Scd̄o
mutui: cū ex t̄miodato p̄ciū auget̄: q̄d nihil ali
ud ē q̄ʒ ipi emēti mutuare p̄ciū mercātie iā em
pte: ac ex t̄li mutuo lucꝝ accipe: vt diffuſe dixi d
h̄ in p̄ce. f. H. Et ſ. ſer. cx. R. L. ꝑ totū. Eſt ni/
hilomin⁹ aduertēdū: ꝙ ſi abſq̄ oī dilatōe ſolu
tiōis q̄s alicui vēderʒ rē ꝓ p̄cio adhuc āplioꝛi q̄ʒ
fuerit p̄ciū p̄ncipale cū vſura ſupadiūcta: n̄ eēt
ibiđ vſure viciū: ſʒ ſolū iiuſte vēditiōis ꝛ iiuſti
p̄cij pactū: c⁹ exkreſcētiā r̄ſtituere tenet̄: q̄d a ma
liuol̓ pleriūq̄ ſolet attētari: cari⁹ vēdēdo trāſeū
tib⁹ aut ruſtic̄/aut ignaris/q̄ʒ māſur̄/ diſcre/
tis/ꝛ aſſuet̄. Et ſic i his tendūt laq̄os deceptō
nis: q̄b⁹ maxie ſubuenire dēret bn̄ficijs chari/
tatis: q2 dr̄ ex̄ de emp. ꝛ vēdi. c. placuit. Statu
it ꝯciliū ſacꝝ ꝙ p̄ſbyteri moneāt plebes ſuas
vt hoſpitales ſint. atq̄ n̄ cari⁹ trāſeūtib⁹ ven/
dāt q̄ʒ i mercato vendere poſſint: vbi dr̄ Glo.
Brix. ꝙ ad hoc ꝑ excōmūicatōeʒ cōpelli poſſūt
vt habet̄. xlij. diſtin. §. hinc etiā. vbi dicit̄. Hic
etiam Joannes euangeliſta in ep̄l̓a ſua quen/
dā dyocrepen excōicauit. q̄ nec paupes recipie/
bat: ꝛ recipiētes de eccl̓ia eijciebat. hec ibi. Di/
cit tn̄ Inno. ꝙ excōicari poſſent ſi notoꝛiū eēt ꝛ
moniti emēdaꝛ̄ ſe nollēt. Hic ēt ſeq̄t̄ i c. placuit
vbis. alioq̄n ad p̄ſbyteꝝ trāſeūtes h̄ r̄ferāt. vt il
li⁹ iuſſu cū hūanitate ſibi vēdāt. Septio r̄q̄rit̄ i — G

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

reſpcu ꝓxi charitas: ꝑtri ad illos q̄ ſūt eiuſdē
mercācie: ne nimiū q̄rēs q̄ ſua ſūt: cōmercatoꝝ
ſuoꝝ ꝓſꝑitati īuideat: ac ꝑ h̄ ꝓuocet̄ ad diffa-
mādas merces aliēas. ſic q̄dā faciūt i maxiȝ diſ
pēdiū ſaluꝭ ſue: q̄ merces alioꝝ iniuſte diffa-
māt vt eos i vēditiōe ipediāt ꝛ ꝓꝑas merces ca
ri⁹ vēdāt: ſic heu hec malicia īuēit̄ tā apō me-
chanicos q̄ȝ mercatores: tā apud pincernas q̄ȝ
carnifices: tā apō ruſticos q̄ȝ ciues. Tl̄es āt cō
mittūt mēdaciū valō ꝑniciosū ex mlt̄ꝭ ꝯcurrē
tibꝫ. Nā ꝑmo ē ibi negatio ꝟitatꝭ qō eſt malū.
Scōo itētio fallēdi qō ē pei⁹. Tertō iiuria ꝓxi
quē ipedit a vēditōe. Quarto diffamatō ꝓximi
quē ꝑ h̄ notat ꝺ iiuſticia. et apit hora alioꝝ ad
Nota diſſemiandi hāc īfamiā. Quito ꝺceptō ꝓxi i vē
dēdis ꝛ laudādis ꝓꝑijs mercibꝫ ac pl⁹ iuſto vē
dēdis. vñ tal' ad mlt̄iplicē reſtōnē obligat̄. vtȝ
ꝺ. ſer. cv. ꝛ. cvij. Eſt tñ ſciēdū ꝙ etiā tꝑalia ſe in
uicē i diuerſ ipedire pñt. qꝫ ꝓſꝑitas vni⁹ iducit
aduerſitatē alt̄i⁹ ꝛ charitas ordiata pl⁹ ſe dilige
re dȝ q̄ȝ aliū ꝛ amicū q̄ȝ īimicū. ꝓpinquū q̄ȝ alie
nū bonū: cōe mlt̄oꝝ q̄ȝ bonū vni⁹ ꝑuatū. iō ſal-
ua charitate ꝛ abſq̄ȝ veneno īuidie p̄t cetꝭ pi
b⁹ fauere mercāciaꝝ ꝓſꝑitatē plus ſibi q̄ȝ alio:
pl⁹ cognato q̄ȝ aliēo ꝛ ſic ꝺ alijs. Et ꝑ ꝯñs ꝯtri-
ſtari ꝺ ꝯrio dū alioꝝ ꝓſꝑitas ſibi ꝛ ſuis nocum̄
tū ꝑſtat: ñ tñ ꝓꝑe ꝯtriſtādo ꝺ alioꝝ ꝓſꝑitate: ni
ſi īq̄ȝtū ſibi ꝛ ſuis nocet. poti⁹ affectās ꝓſꝑitatē
ſuis q̄ȝ aliēis: ac aduerſitatē aliēis q̄ȝ ſuis. Sic
magꝭ obligat̄ diligere ſe ꝛ ſuos q̄ȝ aliēos: ñ tñ
ꝓꝑt hūc affēm dȝ aliq̄d iiuſte moliri ꝯ alienū:
qꝫ h̄ eēt iniquū: nec q̄dē actu nec affectu: nec ꝟ
H bo: nec ſig̃. ¶ Octauo req̄rit̄ legalitas reſuādo
ꝓmiſſa ꝛ ſoluēdo ꝯtra ꝺbita ne fidē irritā faciat
cū ſocijs vl' extneis. Nā ſꝫ s. Tho. ij. ij. q. cx. ar.
iij. i ſol'. v. rōnis: q̄ ꝓmittit qō ē licitū ꝛ honeſtū
ſi aīm iplēdi hȝ qō ꝓmittit ñ mētit̄: ſi tñ ꝓbabi-
lit̄ credeꝛ potuit adiplere ſe poſſe qō ꝓmittit ꝙ
ſi cāȝ credēdi ñ hȝ mēdaciū ꝑniciosū icurrit vt
pote qō i alt̄i⁹ diſpēdiū vergit ꝙ ſi ñ ꝑfic̄ qō fi-
deli mēte ꝓmiſit īfidelit̄ agit anim mutando.
Nota Pōt tñ excuſari duobꝫ mōis. Prio ſi muta-
te ſīt ꝯditōes ex pte ꝓmittētꝭ vt qꝫ fact⁹ ē ipotēs
ad iplendū. Scōo ſi mutate ſīt ꝯditiōes ex pte
illi⁹ cui ꝓmiſſū ē: vl' ēt ex pte ꝓmiſſi. Si āt qō ꝓ
mittit aīm iplēdi ñ hȝ lȝ adipleat poſtea re⁹ tñ
ꝑnicioſi mēdacij: ꝓmiſſiōiſq̄ȝ trāſgreſſor ivolū
Nota gñalit̄ tate iudicat̄. Et gñalit̄ notā. ꝙ q̄ñcūq̄ȝ debitor
ex malicia vl' alia q̄cūq̄ȝ cl'pa ſua: creditori ſuo
ñ ſoluēdo i t̄mio ſibi ꝯſtituto: ꝑſtat occaſiōem
dāni: oīno ad ꝯdignā ſatiſfactiōeȝ obligat⁹ ē. vt
ptȝ ex̄ ꝺ iiur. ꝛ dāno. dat̄. c. Si cl'pa. Uerȝ tñ q̄-
cūq̄ȝ frāgit alt̄i fidē ꝓmiſſā ꝛ iuramēta ꝑſtita:
nec ei ēt fidē ꝺ ñcitate ſuāda ē. vtȝ ex̄ ꝺ iureiu.
c. iij. vbi pōit̄ caſ⁹ ꝺ ꝯpromiſſiōe fcā int̄ regē frā
cie ꝛ regē āglie: quā rex anglie ñ tēuit ꝛ q̄rit rex
frācie: vtꝝ ad iplēdū ipe obliget̄. Et rñdȝ papa
ꝙ ñ obſuāti fidē ñ ē fidēs ſuāda: nec iuramētū
aut fidēs data ſb ꝯditōe obligat niſi ꝯditō ſuet̄
I ¶ Nono req̄rit̄ ſtudioſitas i agnoſcēdo ꝛ ꝑca-
uēdo ꝯtc⁹ vſurarios: tā i ēptiōe q̄ȝ i vēditōe aut
locatōe vl' ꝯductōe ꝛ ſilibꝫ/ i q̄bꝫ vt i pl'ibꝫ ſe mu
tuū palliatū int̄miſcet. Quapꝑt diligētiſſime
cūctas adiuētiōes diuerſoꝝ ꝯtcuū freq̄nt̄ diſ-
cutiat ſi forſitā iueniat i eis qō ocl'os diuie ma- Nota bene
ieſtatꝭ offēdat. ꝟbi grā. In oī ēptiōe ſollicite ꝯſi
deret ne ꝓꝑt vēdētꝭ igrātiā/ negligētiā/ icuriā/
paupꝑtatē/ aut ñcitatē. aut ꝓꝑt ſolutōis āticipa
tōeȝ min⁹ iuſto ſoluat: qꝫ oīs igrātia et aliq̄lis
coactō: excludit ſimplr volūtariū. In vēditiōe
ſilr ne magꝭ iuſto vēdat ꝓꝑt ſolutōis dilatiōeȝ
aut ꝓꝑt aliā quācūq̄ȝ cāȝ ñ legitimā. In ꝯtcibꝫ
āt ſocietatꝭ vl' locatōis diligēt̄ caueat: ne ſe i tu
to ꝛ alteꝝ i dubio pōat: aut ne ptē ſuā piguiorē
faciat. Silr i locatōibꝫ opaꝝ ne mi⁹ iuſto ꝑcio
ſoluat. qꝫ ꝑciū ſudorꝭ ꝛ ſāguis ē. ꝓſerti cū diſtri
cte ꝑcipiat dñs Leui. xix. di. Nō morabit̄ op⁹
mercēnarij tui apō te vſq̄ȝ māe. ¶ Decio req̄rit̄ R
religioſitas chrīane ꝓfeſſiōis corā dō i obſuātia
mādatoꝝ ei⁹ ꝛ corā hoībꝫ i hoēſtate vite: ſic ꝓui
dētes bōa ñ ſolū corā dō ſꝫ ēt corā oībꝫ homibꝫ.
Qō vt mercator meli⁹ ꝑficiat ter vl' q̄ter i āno
ꝯfiteri aſueſcat: req̄rēs ad h̄ ꝯfeſſorē expꝫtū ꝛ ti
mētē deū: cui ꝯſcia ſua ꝑ⁹ ꝺbite examiata plene
ꝯfiteat̄ ꝺ ſinglis dubioſis req̄rēs ꝯſiliū: qꝫ nēo
ſapiēs i ꝓꝑa cā. vtpote quē excecat vl' ſaltē ob-
nubilat ꝑuat⁹ effect⁹: ſicq̄ȝ cū mlt̄a ꝑparatione
ad min⁹ ſcl' i āno ſacrꝭ altarꝭ accipiat: ac ſcl' ad-
mi⁹ i āno cū ſocijs ſuis rōes diligēt̄ ꝯſcꝑtas re-
uideat: ꝺbita ꝛ credita: teſtamētū ꝛ vltimā volū
tatē ſuā i ſcꝑtꝭ ꝑparā ſꝑ autētice teneat: vt cū ve
nerit dñs vniuerſoꝝ ꝛ pulſauerit ꝯfeſti apiat ei
i mercācia tꝑali merces req̄rēs et̄nas. Ex oīb⁹
his ptȝ q̄ȝ ñcariū ſit cuilibꝫ mercatori: vt ſepi⁹
ſuā ꝯſciāȝ diſcutiat: ne mercādo i aliq̄ deū offē
derit: difficile vtiq̄ȝ imo maxie difficile ē mer-
cācijs iplicari ꝛ ꝯſciāȝ ñ maclari. Roge⁹ ḡ deū
oipotētē: vt i h̄ ꝺteſtabili auaricie vicio imo et
q̄libꝫ alio capitali iplicatos/ ſua mīa abſoluat:
ꝛ ab his puros ne offendāt cuſtodiat: vt ſic vi-
tā nr̄aȝ dirigam⁹ q̄t en⁹ et̄na gaudia ꝑcipiam⁹.

Societatis Jesu Paderbornæ.

¶ Sermōes ꝯ ſeptē crimia mortlia a Magi-
ſtro Paulowan ſacre pagine ꝓfeſſore pa-
tauiēſiq̄ȝ ꝛ Canonico ꝛ Cōcionatore ex-
cellētiſſimo/ cōgeſti. Pecūia ꝛ ēre: bo
na fide viri Joannis Rynman de
Oringau/ ꝑ induſtriū viꝝ Henri
cū Gran in oppido Hagenau
diligent̄ reuiſi ꝛ impſſi/ fi-
nē bono auſpicio ſortiebāt̄
ſcōo Jd⁹ Martij Anno
Redemptiōis hūani
generis. M. D.
. XVII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN